

Subiectul II

CURENTE LITERARE

Perioada pașoptistă

M. Kogălniceanu în „Introducere” (Dacia literară) condamnă traduceri și încurajează literatura originală

-se urmărește sincronizarea literaturii române cu cea europeană prin crearea de literatură originală, prin încetarea traducerilor

Surse de inspirație :

-natura

-istoria națională

-tradițiile și obiceiurile noastre

Stilul romantic era amestecat cu cel clasic

Junimea

Junimea reprezintă cea mai importantă grupare literară din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Tudor Vianu apreciază că Junimea reunește cele mai mari personalități intelectuale ale vremii.

Fondatori: Titu Maiorescu, Petru Carp, Th. Rosetti, Iacob Negruzzi, Vasile Pogor

Direcțiile Junimii:

1) educarea publicului prin organizarea de prelecțiuni populare, conferințe cu public ținute de Maiorescu, Carp, V. Pogor pe diverse teme: elemente de viață ale popoarelor, filosofie, cărțile omului, învățământ, religie

-aceste conferințe vor dura 17 ani, vor fi un deliciu al intelectualității ieșene (profesori, medici, avocați, studenți, magistrați)

2) lupta pentru unificarea limbii naționale

-în 1860 Ion Ghica, în calitate de ministru, înlocuiește alfabetul chirilic cu cel latin

Titu Maiorescu trasează principii ale limbii în câteva din articolele sale.

ortografia limbii trebuie să fie fonetică, fiecărei litere scrise să îi corespundă un sunet („Despre scrierea limbii române”- 1866)

îmbogățirea vocabularului să fie făcută prin cuvinte împrumutate din limbile romanice („Neologismele”- 1881)

să fie stopată stricarea limbii prin evitarea calcurilor lingvistice (traducerea fidelă a unor expresii din alte limbi), a inflației și bombasticismului verbal („Limba română în jurnalele din Austria”- 1868, „Beția de cuvinte”- 1873, „Oratori, retori și limbuți”- 1902)

3) promovarea literaturii naționale, susținută ideologic de Titu Maiorescu prin articolele sale ce pun în discuție probleme de estetică:

-literatura conține atât formă (limbajul concret) cât și fond (sentimentele și pasiunile exprimate).
Pericolul este acela de a avea forme prost întocmite însă lipsite de adevăr și valoare.

-arta (deci și literatura) are o funcție morală, educativă, producând un sentiment de înălțare și purificare asupra cititorului.

-tineri scriitori au fost depistați și publicați pe paginile „Convorbirilor literare”. Aceștia erau judecați critic după principii estetice, de valoare și adevăr.

Sburătorul

Perioada interbelică este cea mai prolifică din punct de vedere literar din literatura noastră. Nicolae Manolescu o numește epoca marilor scriitori (Sadoveanu, Rebreanu, Pillat, Camil Petrescu, Ion Barbu, George Călinescu, V. Voiculescu, Ionel Teodoreanu, Hortensia Papadat Bengescu etc.). „Sburătorul” este o publicație de prim rang dintre cele două războaie, apărând între 1919-1927 sub diferite formate. Directorul ei este Eugen Lovinescu, Liviu Rebreanu- secretar de redacție.

Concepte și idei susținute:

sincronismul (literaturii române cu cea europeană) susținut în „Istoria civilizației române moderne”

aspirația spre o artă modernă românească la nivelul celei europene

aceasta era necesară pentru că formele sămănătorite și tradiționaliste erau deja perimate

este o teorie a trăirii în același spațiu sufletesc cu celelalte popoare

legea imitației va sta la baza progresului civilizației române

potrivit acestei concepții, o societate înapoiată suportă o influență pozitivă din partea uneia avansate

împrumutând formele se creează contextul îmbogățirii fondului (idee opusă concepției formelor fără fond a lui Titu Maiorescu)

imitația nu va inhiba spiritul nostru național care nu este negat de către Lovinescu planul fiind să se adopte mai întâi niște forme ale civilizației superioare și apoi să se creeze un fond propriu, original.

Trăsături:

trecerea de la o literatură cu specific rural la una cu specific urban

intelectualizarea poeziei și a prozei
cultivarea romanului obiectiv
cultivarea romanului analitic și psihologic

Clasicismul

accentul pus pe raționalitate (chiar și în artă) în dauna pasiunii
cultivă legile armoniei, echilibrului, simetriei
personajele sunt construite ca eroi ideali, funcționând ca modele pentru societate
ele sunt animate de principii morale ferme (cinstă, prietenie, adevăr, patriotism etc.)
sunt strâns legate de stat, datoria cetățenească fiind mai presus de sentimentele personale
puritatea genurilor și a speciilor (neamestecul lor)
speciile utilizate (imn, odă, poem epic, tragedie) erau socotite specii superioare ale literaturii dar și poezii cu formă fixă (sonet, rondel, glosă etc.)
în tragedie (specie dramatică specifică perioadei antice) se respectă regula celor trei unități: (timp- 24 h, spațiu – decor unic, acțiune – un singur conflict)
stilul este caracterizat de simplitate și veridicitate
are în prim planul reflectării aristocrația ca și clasă socială

Romantism

romanticii își propuneau ca surse de inspirație realitățile naționale (elemente patriotice, dorința de unitate națională), tradițiile folclorice, istoria, legendele și miturile îndepărtate (vezi îndemnul lui Kogălniceanu pentru scriitorii pașoptiști în „Dacia literară”)
primează sentimentul, sensibilitatea umană asupra rațiunii
există o strânsă legătură între individ și natură
absolută libertate de creație, încercarea de a elibera actul creației de orice convenții sau canoane clasice. De aici apare și amestecul speciilor, o trăsătură a literaturii romantice.
cultul eului, exagerare a personalității, tema omului de geniu
predilecția spre cosmic (motive astrale: stelele, luna soarele), spre exotic (insula), magic și fantastic, spre nocturn (motivul visului, al somnului), spre acvatic (ape, izvoare, mare, fântână etc.)
folosirea altor motive specifice : demoniacul, mortul viu, copacul sacru, floarea albastră, ruinele

procedeu compozițional specific: antiteza

personaje romantice: geniul, demonul, îngerul, sentimentalul, visătorul, răzvrătitul, însetatul după absolut. În general, romantismul surprinde personaje din toate mediile sociale. Intenția este să se creeze personaje excepționale în împrejurări excepționale.

stări specifice:

frenezia – beția sufletească

melancolia – tristețe + plăcere

Symbolism

spirit neromantic, rupt de sentimental

viziune: corespondența, legătura dintre lumea spirituală și cea materială (ex. plumb – greutate sufletească)

sinestezia: amestec de senzații diferite (vizuale, auditive, olfactive)

folosirea sugestiei (stările nu sunt numite direct, sunt sugerate)

folosirea simbolurilor –

stări sufletești sugerate: nevroza, spleenul (dezgust), disperarea, apăsarea sufletească, oboseala psihică, spaima, dezolarea

cromatica

olfactivul accentuat

muzicalitatea

instrumente

muzicalitatea versurilor (refrene)

motive: orașul sufocant, dezintegrarea materiei, descompunerea, natură apocaliptică

Modernism

Poezia modernă se caracterizează prin:

ermetism (limbaj încifrat)

ambiguitate a exprimării

utilizarea limbajului neologic și tehnic

sintaxă contorsionată a propoziției și a frazei

elitism

sinceritate, coborârea poeziei în realitatea concretă, apropierea ei de contingent

fragmentarism (discontinuitate – la nivelul expresiei și limbajului)

se face apel la funcția simbolică a limbajului, apar simboluri personale

noutatea metaforei

înnoiri prozodice: vers liber, măsură variabilă, ingambament

îmbinarea în imagini a concretului cu abstractul

În proză modernismul se manifestă prin:

negarea tradiției, contestarea, refuzul trecutului

punerea accentului pe discontinuitatea eului și realității

crearea romanului obiectiv și a romanului de analiza psihologică

promovează intelectualismul, descrierea mediului citadin, urban, construcția personajului intelectual în opoziție cu țăranul

Realism

teme sociale: parvenitismul, avariția, imoralitatea, singuratatea etc.

perspectivă obiectivă, narator omniscient și omniprezent

ton impersonal, neutru

personajele întruchipează mai multe categorii sociale, complex caracterizate (țăranul, aristocratul etc.) și reprezintă tipuri umane – dominate de o trăsătură principală de caracter (lacomul, avarul etc.)

se utilizează tehnica detaliului pentru o redare cât mai fidelă a mediului

se realizează o strânsă legătură între mediu și personaj

prezentarea moravurilor unei epoci

prin realizarea unor fresce ale epocilor, operele devin monografii ale lumii prezentate

romanul poate avea o geneză reprezentată de fapte reale

elemente reale de cronotop (locuri care există în realitate)

Tradiționalism

apără tradiția

valorile vechi sunt purtătoare de semnificație

respingerea oricăror tendințe de modernizare ce degradează tradiționalul

simpatie exagerată pentru țăran

teme: rurală (satul)

religia

credințe străvechi

fluxul de arhaisme

modalitatea artistică este evocarea, valorificarea trecutului

Neomodernism

se manifestă în perioada 1960-1980

se produce o revigorare a poeziei:

expresii metaforice

reflecții filosofice

ironie

intelectualism

ambiguitatea limbajului

imagini excentrice

senzorialul accentuat

concretizarea abstractului (avem ca exemplu sentimentul iubirii concretizat în imaginea unei leoaice la N. Stănescu)

reprezentanți: N. Stănescu, Marin Sorescu, Leonid Dimov, Ana Blandiana, Ion Alexandru, Șt. A. Doinaș, Geo Dumitrescu

Postmodernism

1980-prezent

deschiderea poeziei către real, cotidian, poezia care coboară în stradă totul a fost spus deja, nu mai este nimic nou => se reia totul în mod ironic, critic, ludic (în joacă)

tradiția este și ea recuperată ironic

biografism

livresc (inspirat din alte cărți)

cotidian – viața reală

joc de cuvinte, efecte lexicale

intertextualitatea, metatextualitatea (colaj, motto, parodie, parafrază)

desolemnizează poezia

distrugere și refacere cu ironie

ironie acidă, sarcasm

relativizarea valorilor

repr. Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Al. Mușina, Caius Dobrescu, Traian Coșovei, Andrei Boiu, Mariana Marin

MIJLOACE DE CARACTERIZARE A PERSONAJELOR

directă (care apare în text)

făcută de narator

autocaracterizare

făcută de alte personaje

indirectă -care reiese din fapte, comportament, imagine, mediu,

PROCEDEE ARTISTICE/ EXPRESIVE

imagini artistice (auditive, vizuale, olfactive, tactile, dinamice/ motorii, cromatice)

figuri de stil

unele semne de punctuație și ortografie

unele părți de vorbire (substantive în vocativ, verbe la imperativ, interjecții etc.)

elemente de versificație (ingambament etc.)

ROLUL INDICAȚIILOR SCENICE

arată apartenența la genul dramatic

ajută actorii în jocul pe scenă

ajută regizorii în punerea în scenă a piesei

caracterizează personaje

GENURILE LITERARE

Genul epic – gândurile, ideile autorului transmise indirect prin:

- personaje și acțiune
- mod de expunere: narațiune, dialog, descriere
- sunt indicatori de spațiu, timp
- prezența naratorului (vocea autorului)

Genul liric – gândurile, ideile transmise direct

- nu există personaje și acțiune
- prezența eului liric (subiectiv – pers. I, obiectiv – pers. a III-a)
- mod de expunere: descrierea, monologul liric
- organizarea textului în versuri și strofe
- prezența elementelor de prozodie (ritm, rimă, măsură)

Genul dramatic – gândurile, ideile autorului sunt transmise indirect

- prezența personajelor
- mod de expunere: monologul dramatic, dialogul
- prezența indicațiilor scenice (didascalii)

- există indicatori de timp și spațiu
- textul este structurat în acte, scene și tablouri

EXPRESIVITATEA VERBULUI

Verbul. Rolul de predicat face ca verbul să fie partea de vorbire cea mai importantă în cadrul comunicării.

Exprimă:

- acțiuni reale – indicativul (merge; trecea; văzuse etc.)
- acțiuni realizabile, posibile – conjunctivul (să arate etc.)
- acțiuni dorite – condițional-optativul (aș începe etc.)
- acțiuni privite ca îndemn, rugămintă etc. – imperativul (scrie! poftiți!)
- acțiuni în desfășurare, continuitatea – gerunziul (urmând etc.)
- numele acțiunii – infinitivul, supinul (a ști, de știut etc.)
- planuri, dorințe, idealuri- timpul viitor
- perfectul simplul și imperfectul sunt timpuri narative

MODURI DE EXPUNERE

Narațiunea

- un mod principal de expunere în opere epice

Caracteristici:

- există povestitor, personaje și acțiune
- relatează fapte și întâmplări
- există un subiect (cu momentele subiectului)
- acțiunea e plasată într-un context spațio-temporal

- există conflicte care pun în mișcare acțiunea
- acțiunea este redată prin predominanța verbelor
- narațiunea alternează cu descrierea și dialogul.
- relatarea se poate face la persoana I (narator subiectiv) sau la persoana a III-a (narator obiectiv).

Descrierea

Ea poate fi:

- de tip tablou (descrierea unei furtuni, unui lac, unui anotimp etc.);
- de tip portret (enumerarea trăsăturilor fizice sau/și morale ale unei persoane).

Caracteristici:

- frecvența substantivelor, a adjectivelor, cu accent pe verbele statice la modul indicativ, timpul prezent sau imperfect.
- prezența imaginilor artistice și a figurilor de stil
- sunt prezentate trăsăturile caracteristice ale unui obiect, ale unui colț din natură etc.
- prezența cadrului temporal și spațial: ex.un decor interior, un peisaj, un anotimp etc.
- atmosfera generală poate fi de liniște, freamăt, veselie etc.
- prezența unui câmp lexical dominant
- poate apărea împletită cu narațiunea, dialogul sau monologul;

Dialogul

- marcă a genului dramatic, prezent însă și în genul epic
- există minimum două personaje care participă la dialog
- formal este marcat de linie de dialog sau de ghilimele
- există un subiect de discuție, prin dialog, se comunica, în modul cel mai direct cu putinta, idei, informații, opinii, explicații
- dialogul dinamizează narațiunea, o face mai vie și mai sugestivă
- dialogul marchează diverse valori expresive: sentimente, atitudini, întreruperi, ezitări ale personajelor
- dialogul este și o sursă a comicului prin contrastul dintre ceea ce declară și ceea ce gândește personajul în realitate

-dialogul este mijloc de caracterizare indirectă a personajelor

Monologul

Tipuri de monolog literar: epic, liric, dramatic.

Se poate vorbi și de un monolog interior, când un personaj vorbește în gând (cu sine) și de un monolog teatral, când un personaj vorbește singur, pe scenă, în fața spectatorilor.

-nu are replici și nici destinatar.

-se desfășoară în situații restrânse.

-are dimensiuni variate.

-sunt specifice exclamațiile.

-este specific operelor literare.

-poate lua forma unei confesiuni sau unei povestiri

– are un caracter personal, intim

– este marcat formal prin ghilimele

– vorbirea se face la persoana I